

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-114-5-7>

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ СТУДЕНТСЬКОГО КОЛЕКТИВУ НА ОСНОВІ ІНДИВІДУАЛЬНО-ТИПОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ

Погоріла І. О.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри біології*

*Національний медичний університет імені О. О. Богомольця
м. Київ, Україна*

Нині в період масштабних змін у суспільстві, в усіх сферах життя людини, в умовах комп'ютерної цивілізації з одного боку і багатьох проблем – з іншого, зокрема забруднення довкілля, шкідливих звичок, які набули величезного поширення, саме людина залишається на захисті громадянського суспільства. Проте виникає необхідність у модернізації умов праці (навчання), раціональної їх організації, інформатизації суспільства як соціальної системи.

Метою роботи є окреслення шляхів формування студентського колективу на основі індивідуально-типологічного підходу для підвищення ефективності навчання, збільшення працездатності та збереження біосоціального здоров'я його членів.

В науковій літературі колектив розглядається як група людей, об'єднаних спільною метою, діяльністю, інтересами, потребами, нормами поведінки [1]. Колектив базується на принципах єдності і цілісності, динамічності, діяльності. Ознаками колективу, зокрема студентського є наявність певної організаційної структури, спільність цілей, виконання певних соціальних функцій. В той же час колектив – це мікросоціум, де формуються якості особистості, життєві цінності, норми поведінки, відбувається її соціалізація. Саме тому виникає проблема гармонізації функціонування колективу, зокрема студентського на науково-обґрунтованій біосоціальній платформі з використанням сучасних комп'ютерних технологій [2]. Оптимізація студентського колективу можлива з урахуванням знань про біосоціальну структуру особистості його членів, а саме знання про себе, власні можливості [3].

Відомий вчений П. Капіца висловив думку щодо взаємозв'язку науки про вищу нервову діяльність та науки про закони, на яких базується організація суспільства. На його думку організувати навчання і виховання людини, створити ефективну структуру суспільства можна тільки на науковій основі.

В умовах сьогодення набуває поширення персонологія як галузь знань та дослідження. Дослідник В. Налімов висловив думку про важливість вивчення людини, її особистісних властивостей, розуміння її поведінки, взаємовідносин з іншими членами суспільства.

Про доцільність вивчення самої людини говорив ще у 1931 році видатний вчений І.П. Павлов. Проте саме зараз виникає потреба у системному, цілісному, міждисциплінарному, ритмологічному, динамічному вивченні людини на основі індивідуально-типологічного підходу. Саме такий підхід сприятиме розвитку людини у суспільстві, формуванню високих людських якостей, зокрема емпатії, комунікації, раціональності, лабільності, реалізації творчого потенціалу.

Сучасна людина, людина ХХІ ст. повинна бути фізично і морально здоровою, високодуховною, культурною, компетентною, освіченою, конкурентноспроможною, яка володіє знаннями про себе і власні індивідуально-типологічні адаптаційні можливості, тобто біосоціальною культурою.

Саме в умовах глобалізації і технічного прогресу актуальності набуває проблема персоналізації. І саме від біосоціальної культури людини буде залежати майбутнє існування усього людства. Тому важливим завданням науковців є проблема біосоціальної освіченості людства, розуміння себе і довкілля, що дозволить кожній людині якісно прожити життя, реалізувати власні якості, взаємодіяти з іншими членами соціуму, вміти створювати зону комфорту. При цьому важливе розуміння людини на усіх рівнях, а саме генетичному, фізіологічному, біохімічному. Ці знання дозволять також передбачити дії людини в екстремальних умовах, стресових ситуаціях [3].

В контексті вищезгаданого на перший план виступає особистість, її структура, поведінка [4]. Багато праць, зокрема Гіппократа, Клавдія Галена, в яких розглядається структура особистості, присвячені вивченню темпераменту. Завдяки яким було виділено 4 типи темпераменту, а саме холерик, сангвінік, флегматик, меланхолік. За І.П. Павловим, видатним вченим минулого століття, сильний, неврівноважений, рухливий – холерик; сильний, врівноважений, рухливий – сангвінік; сильний, врівноважений, інертний – флегматик; слабкий, неврівноважений, інертний – меланхолік. Дослідники Б.М. Теплов, В.С. Мерлін, В.Д. Небиліцин у своїх наукових працях акцентували увагу на значенні властивостей нервових процесів збудження і гальмування для розуміння індивідуальних властивостей людини. Симпатичний відділ відповідає за сильну нервову систему, а парасимпатичний відділ – за слабку. У людей з домінуючим процесами гальмування –

парасимпатикотонія, а з переважанням процесів збудження – симпатикотонія [5].

До загальних властивостей особистості належать активність, емоційність, емоційна стійкість. Організацію нервових процесів визначає поняття «активність», яка пов'язана з рівнем кіркового збудження, інтро–і екстраверсією. Емоційність виявляється при схильності до стресу [6].

Вчений-психолог Г. Ю. Айзенк пояснював поведінку людини належністю її до двох основних типів, а саме інтроверсія-екстраверсія та нейротизм-стабільність, а також до однієї з категорій, що базуються на особливостях нервової системи [7]. На думку Г.Ю. Айзенка інтроверсія, екстраверсія, нейротизм генетично детерміновані. Якщо показники надто високі чи надто низькі, це призводить до патологічних змін в організмі. Посилення нейротизму та інтроверсії виявляється у нав'язливих страхах. Високий рівень нейротизму на фоні високої екстраверсії призводить до істерії. Нервозність виявляється у формі емоційної, пізнавальної та рухової активності.

Якщо, згідно визначення, темперамент характеризує особливості психічної діяльності особистості, відображає засіб реалізації її дій, то характер виступає як основа поведінки особистості [8]. Наукові праці Л.М. Собчик з співавторами присвячені психофізіологічній структурі особистості як єдності біологічних і соціальних факторів [9].

Для оцінки структури особистості і її функціонального стану при формуванні студентського колективу доцільно використовувати відомі тестові методики в широкій комп'ютеризації, зокрема тест Люшера, методику експрес-діагностики характерологічних особливостей особистості (опитувальник Айзенка), біоритмологічний тест Естберга, його спрощений варіант, активометричну методику Амінєва, диференційно-діагностичний опитувальник (ДДО) тощо. Особливо це важливо робити на першому курсі, коли формування групи і міжособистісні відносини в них, проходить процес адаптації студента, закладаються профорієнтаційні основи, відбувається становлення професіонала.

Отже, завдяки вищезгаданим методикам з використанням комп'ютерних систем можна отримати соціопсихофізіологічний портрет особистості, а саме індивідуально-типологічні властивості, емоційний фон, стиль міжособистісних відносин тощо. Враховуючи типологічні властивості кожного студента і соціопсихофізіологічні особливості колективу в цілому доцільно диференційовано і раціонально підійти до розв'язання проблем, які можуть виникнути у перший рік навчання, зокрема пристосування студента до нового статусу, навантажень, до визначення стратегії і тактики розвитку студентського колективу.

Останнє в свою чергу сприятиме його гармонізації, покращенню психологічного мікроклімату, комфортному середовищу для навчання і відпочинку, адаптації студента-першокурсника. Є можливість вчасно надати рекомендації щодо індивідуалізації навчання, вибору режимів праці і відпочинку, спеціалізації, оптимізації міжособистісних відносин.

Література:

1. Словник – довідник з професійної педагогіки / за ред. А.В. Семенової. – Одеса: Пальміра, 2006. – С. 85.
2. Кузьміна К.І. Інноваційна педагогічна комп'ютерна технологія оптимізації шкільного колективу в аспекті знань про біосоціальну структуру особистості його членів / К.І. Кузьміна, Т.М. Сьомик, Л.М. Шереметова. ІПС НАНУ/ Проблеми програмування, 2019. № 4. – С. 121–131.
3. Кузьміна К.И. Человек и его биосоциальная культура. *Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія*. Харків. 2005. № 1. С. 109–120.
4. Коpecь Л.В. Психологія особистості: навч.посіб. Для студентів вищ.навч.закл. – 2-ге вид. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008.– 458 с.
5. Суворова В.В. Психофізіологія стресса. М.: Педагогіка, 1975. 208 с.
6. Аболин Л.М. Психологические механизмы эмоциональной устойчивости человека. Казань: Изд. Казанского университета, 1987. 262 с.
7. Хьелл Л., Зиглер Д. Теорії личности. 3-е изд. – СПб: Питер, 2013, 607 с. (Серія «Мастера психології»).
8. Педагогіка та психологія вищої школи: навчальний посібник / Л.Г. Кайдалова, І.С. Сабатовська-Фролкіна, Н.В. Альохіна, Н.В. Шварп. – Х.: НФаУ, 2019. – 248 с.
9. Собчик Л.Н. Психологія індивідуальності. *Теорія і практика психодіагностики*. СПб: Речь, 2008. 624 с.